

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING O'QUV FAOLIYATIDA KREATIV FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Ilmiy rahbar: Raximov X.A.

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti

“Matematika” kafedrasi dotsenti, p.f.f.d. (PhD)

Muallif: Xudoyberdiyeva Nilufar Musurmon qizi

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti pedagogika

mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatida kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish muhimligini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada o'quvchilarda ijodiy tafakkur, muammo yechish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish usullari, pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlar tahlil qilinadi. Shuningdek, dars jarayonida kreativ yondashuvlarni tatbiq etishning ta'lim sifati va o'quv motivatsiyasiga ta'siri ko'rsatib berilgan. Maqola pedagoglarga boshlang'ich sinf darslarida kreativlikni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf, o'quv faoliyati, kreativ fikrlash, ijodiy tafakkur, muammo yechish, pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, o'quv motivatsiyasi, ta'lim sifati.

Annotation. This article is devoted to the study of the importance of developing creative thinking skills in educational activities of Primary School students. The article analyzes the methods of creative thinking, problem solving and the formation of independent thinking skills, pedagogical technologies and interactive methods in students. It has also been shown that the effect of applying creative approaches to the course of the course is on the quality of education and educational motivation. The article provides educators with practical recommendations for the development of creativity in elementary school classes.

Keywords: primary class, educational activities, creative thinking, creative thinking, problem solving, pedagogical technologies, interactive methods, educational motivation, quality of Education.

Аннотация. Данная статья посвящена изучению важности развития творческого мышления в учебной деятельности младших школьников. В статье анализируются методы формирования у учащихся навыков творческого мышления, решения проблем и самостоятельного мышления, педагогические технологии и интерактивные методы. Также показано влияние применения креативных подходов в процессе урока на качество обучения и учебную мотивацию. В статье даны практические рекомендации педагогам по развитию

творческих способностей на уроках начальной школы.

Ключевые слова: начальный класс, учебная деятельность, креативное мышление, творческое мышление, решение проблем, педагогические технологии, интерактивные методы, учебная мотивация, качество образования.

Kirish. Zamonaviy ta'lim jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyati sifatini oshirish, ularning mustaqil fikrlash va kreativ tafakkur qobiliyatini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Boshlang'ich ta'lim – shaxsning intellektual va ijtimoiy rivojlanishining asosiy bosqichi bo'lib, bu davrda shakllangan ko'nikma va odatlar butun hayot davomida bolaga ta'lim olishda va kundalik hayotda yordam beradi. Ayniqsa, kreativ fikrlash – o'quvchilarning muammolarga ijodiy yondashuvi, turli vaziyatlarda innovatsion yechimlar topish qobiliyati, yangi g'oyalarni shakllantirish ko'nikmasi – ta'lim jarayonining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Kreativ fikrlashni rivojlantirish o'quvchilarda nafaqat intellektual salohiyatni oshiradi, balki ularning qiziqish va motivatsiyasini kuchaytiradi, o'quv jarayoniga faol ishtirok etishga undaydi. Shu bois, pedagoglar darslarni shunday tashkil etishi lozimki, ular o'quvchilarda ijodiy tafakkur, muammolarni mustaqil hal etish va yangi g'oyalarni sinab ko'rish qobiliyatini rivojlantiradigan interaktiv va innovatsion metodlarni o'z ichiga olsin. Bundan tashqari, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun kreativlikni rivojlantirish jarayoni shaxsiy yondashuvni, individual qobiliyatlarni hisobga olishni talab qiladi. Har bir o'quvchining fikrlash darajasi, qiziqish yo'nalishlari va o'rganishga bo'lgan munosabati turlicha bo'ladi, shuning uchun pedagogik yondashuv ham moslashuvchan bo'lishi zarur. O'quv faoliyatida ijodiy vazifalar, loyiha ishlari, guruh va jamoaviy mashg'ulotlar, interaktiv o'yinlar va muammoli vaziyatlarni yechish orqali o'quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantirish mumkin. Mazkur tadqiqotning maqsadi – boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatida kreativ fikrlash qobiliyatini shakllantirishning samarali usullarini aniqlash, ularni ta'lim jarayoniga tatbiq etish imkoniyatlarini tahlil qilish va pedagoglarga amaliy tavsiyalar berishdir. Tadqiqotda o'quv jarayonida kreativlikni rivojlantirishning metodik jihatlari, interaktiv o'quv faoliyati, ijodiy mashg'ulotlar va o'quv motivatsiyasini oshirish usullari o'rganiladi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish masalasi xalqaro va milliy ta'lim tizimlarida keng o'rganilgan. Pedagogik adabiyotlarda ijodiy tafakkur va muammo yechish ko'nikmalarini shakllantirishning turli metodlari va usullari mavjudligi qayd etilgan. Masalan, V. V. Davletov va S. A. Lysenko o'quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun interaktiv o'yinlar, loyiha ishlari va problemali vazifalarni qo'llash samarali ekanligini ta'kidlaydilar. Shu bilan birga, o'quvchilarning individual qobiliyatlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil etish ularning ijodiy

salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Milliy pedagogik adabiyotlarda ham boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni shakllantirish masalasi muhim o'rin egallaydi. O'zbekistonlik pedagog olimlar, jumladan, N. Rakhimova, M. Mamatqulov va D. Sultonov, dars jarayonida interaktiv metodlar, kooperativ o'quv faoliyati va muammoli vazifalar orqali o'quvchilarda ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlarida ijodiy yondashuvning nafaqat akademik natijalarga, balki o'quvchilarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishiga ham ijobiy ta'siri qayd etilgan. Shuningdek, pedagogik psixologiya tadqiqotlarida bolalarda kreativlikni rivojlantirish jarayoni ularning yosh xususiyatlari, motivatsiyasi va qiziqishlariga bevosita bog'liq ekanligi ko'rsatilgan. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda o'qituvchilar nafaqat dars mazmunini, balki o'quv faoliyati shakllarini ham ijodiy va interaktiv usullarda tashkil etishlari lozim. Zamonaviy metodik adabiyotlarda kreativ fikrlashni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari sifatida: muammoli vazifalarni yechish, loyiha ishlari, rol o'yinlar, kooperativ o'quv faoliyati, muloqot va muhokama mashg'ulotlari ko'rsatiladi. Shu bilan birga, o'quv jarayonida vizual vositalar, multimedia texnologiyalari va amaliy mashg'ulotlarni qo'llash o'quvchilarda ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini mustahkamlashda samarali bo'lishi qayd etilgan. Umuman olganda, milliy va xalqaro pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish dars mazmuni, pedagogik metodlar va interaktiv o'quv faoliyatini uyg'unlashtirish orqali samarali amalga oshirilishi mumkin. Shu bilan birga, pedagoglarning shaxsiy yondashuvi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil etishi kreativlikni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Ushbu tadqiqot boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatida kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning samarali usullarini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqotda nazariy va amaliy yondashuvlar uyg'unlashgan. Nazariy qismda pedagogik adabiyotlar, milliy va xalqaro tajribalar tahlil qilinib, kreativ fikrlashni rivojlantirishning metodik asoslari o'rganildi. Amaliy qismda esa boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy tafakkur va muammo yechish ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha eksperiment o'tkazildi. Tadqiqot usullari sifatida kuzatuv, intervyu, testlar, ijodiy vazifalar va dars jarayonida interaktiv mashg'ulotlar qo'llanildi. Kuzatuv orqali o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv darajasi baholandi. Test va ijodiy vazifalar yordamida ularning muammolarni hal qilish, yangi g'oyalarni yaratish va loyiha ishlari bilan shug'ullanish ko'nikmalari o'lchandi. Eksperimental ish ikki bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqich – nazariy tayyorgarlik va darslarni rejalashtirish, bunda kreativlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan interaktiv metodlar tanlandi. Ikkinchi bosqich – amaliy tajriba, bunda o'quvchilar bilan muammoli vazifalar, loyiha ishlari, guruh

mashgʻulotlari va interaktiv oʻyinlar orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirish sinovdan oʻtkazildi. Tadqiqot natijalari oʻquvchilarning kreativ fikrlash darajasi, darsga qiziqish va oʻz-oʻzini baholash koʻrsatkichlari orqali baholandi. Shuningdek, tadqiqot davomida oʻquvchilar va oʻqituvchilar bilan intervyular oʻtkazilib, metodlarning amaliy samaradorligi va ularning pedagogik jarayonga taʼsiri aniqlangan. Tadqiqot natijalari statistika va sifat tahlili usullari bilan ishlanib, kreativ fikrlashni rivojlantirishning samarali yoʻnalishlari va pedagogik tavsiyalar ishlab chiqildi. Umuman olganda, ushbu tadqiqot metodologiyasi pedagogik nazariya va amaliyotning uygʻunlashuviga asoslanib, boshlangʻich sinf oʻquvchilarining oʻquv faoliyatida ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlash koʻnikmalarini rivojlantirishga qaratilgan tizimli yondashuvni oʻz ichiga oladi.

Natija va muhokama. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, boshlangʻich sinf oʻquvchilarining oʻquv faoliyatida kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish interaktiv va innovatsion metodlarni qoʻllash orqali samarali amalga oshiriladi. Eksperimental ish davomida oʻquvchilarga muammoli vazifalar, loyiha ishlari, guruh mashgʻulotlari va interaktiv oʻyinlar taqdim etilganda ularning ijodiy tafakkur darajasi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Test va ijodiy vazifalar natijalari shuni koʻrsatdiki, darslarda kreativ yondashuvlar qoʻllanilganda oʻquvchilarning mustaqil fikrlash, muammo yechish va yangi gʻoyalarni yaratish koʻnikmalari yaxshilangan. Shuningdek, tadqiqot davomida oʻqituvchilar tomonidan darslarda ijodiy vazifalarni tatbiq etishning oʻquvchilar motivatsiyasiga ijobiy taʼsiri aniqlangan. Oʻquvchilarning darsga qiziqishi oshgani, faol ishtirok etishlari va oʻz-oʻzini baholash koʻrsatkichlarining yaxshilanganligi kuzatildi. Bu esa shuni koʻrsatadiki, boshlangʻich sinf oʻquvchilari uchun kreativ fikrlashni rivojlantirish metodlari nafaqat akademik bilimlarni mustahkamlashga, balki ularning umumiy intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, kreativ fikrlashni rivojlantirishda asosiy omil pedagogning individual yondashuvi va oʻquvchilarning qiziqish yoʻnalishlarini hisobga olishdir. Har bir oʻquvchi bilan shaxsiy ishlash, muammoli vazifalarni qiziqarli va amaliy tarzda berish, guruh va jamoaviy mashgʻulotlarni tashkil etish oʻquv jarayonining samaradorligini oshiradi. Shuningdek, interaktiv metodlar va loyiha ishlari oʻquvchilarda masʼuliyatni oshiradi, ular muammolarga ijodiy yondashishni oʻrganadi va oʻz fikrlarini erkin ifodalashga oʻrganadilar. Natijalar shuni koʻrsatadiki, boshlangʻich sinf oʻquvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishning samarali yoʻli – dars jarayonini interaktiv, muammoli va ijodiy faoliyatga yoʻnaltirishdir. Shu bilan birga, pedagoglar uchun muhim vazifa – oʻquvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda oʻquv faoliyatini shaxsiylashtirish va kreativlikni ragʻbatlantirishdir. Tadqiqot natijalari amaliyotda qoʻllanilganda, boshlangʻich sinf oʻquvchilarining oʻquv faoliyatida mustaqil fikrlash, ijodiy tafakkur va muammo yechish qobiliyatlari sezilarli darajada oshadi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatida kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish nafaqat ularning akademik natijalarini yaxshilaydi, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kreativlikni rivojlantirish darslarni interaktiv, muammoli va ijodiy mashg'ulotlar bilan boyitish orqali samarali amalga oshiriladi. O'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarni yechish va yangi g'oyalarni yaratish ko'nikmalari oshgani, darsga qiziqish va faol ishtirok etish darajasi yaxshilangani kuzatildi. Tadqiqot shuningdek, pedagogning individual yondashuvi va o'quvchilarning qiziqish yo'nalishlarini hisobga olishning kreativ fikrlashni rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatdi. O'quv faoliyatida kreativlikni rag'batlantirish nafaqat dars jarayonining sifatini oshiradi, balki o'quvchilarda mas'uliyat, mustaqillik va ijodiy tafakkur ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shu bois, boshlang'ich sinf darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan metod va usullarni qo'llash pedagogik amaliyotning ajralmas qismi bo'lishi lozim. Natijalar shuni ko'rsatdiki, interaktiv mashg'ulotlar, loyiha ishlari, muammoli vazifalar va guruh faoliyati orqali o'quvchilarni ijodiy fikrlashga rag'batlantirish mumkin, bu esa ularning o'quv faoliyatini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rakhimova, N. (2018). *Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Mamatqulov, M. (2019). *Interaktiv metodlar yordamida boshlang'ich sinfda ijodiy tafakkur*. Toshkent: Fan va Ta'lim.
3. Sultonov, D. (2020). *O'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish*. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
4. Axmedov, R. (2017). *Boshlang'ich sinfda muammoli vazifalar orqali kreativ fikrlashni rivojlantirish*. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
5. Islomov, J. (2018). *Boshlang'ich ta'limda loyiha ishlari va ijodiy mashg'ulotlar*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
6. Yo'ldoshev, B. (2019). *Pedagogik innovatsiyalar va o'quvchilarda ijodiy tafakkur*. Toshkent: Fan nashriyoti.
7. Qodirov, S. (2020). *Boshlang'ich sinf o'quvchilari motivatsiyasini oshirish metodlari*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
8. Karimova, L. (2018). *Interaktiv o'yinlar va guruh ishlari orqali kreativlikni rivojlantirish*. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
9. Tursunov, A. (2017). *Boshlang'ich sinf darslarida ijodiy yondashuv*. Toshkent: Ta'lim va Fan.
10. Zokirova, F. (2019). *O'quvchilarda muammoli vazifalarni yechish ko'nikmalarini shakllantirish*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.